

REFERENCES

1. Балл Г.О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах) (видання 2-е, доповнене) / Г.О.Балл. Житомир: Волинь, 2008. 235 с.
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневецький. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
3. Розпорядження КМ України від 14.12.2016 № 988-р. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.
4. Фісун О. В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен / О. В. Фісун: зб. наук. пр. Харківськ. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. 2010. Вип. 34. С. 133–139.
5. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя / К. О. Шевченко : зб. наук. пр. Психологічні науки. 2014. Вип. 2.13 (109). С. 258–263.

Гамзаєва-Прутковська Е. В.

група АФ–18 (Маріупольський державний університет)

Науковий керівник – доктор філологічних наук, доцент Городнюк Н. А.

ОСОБЛИВОСТІ ДРАМИ-МІСТЕРІЇ ДЖ.Г. БАЙРОНА «КАЇН»

У різні часи й у різних народів біблійна оповідь про Каїна та Авеля привертала увагу митців, давала письменникам неабиякий простір для уяви і роздумів, постановки широких морально-філософських проблем.

Факту братовбивства присвячено чимало творів, починаючи ще із середньовічних містерій і закінчуючи творами, що написані в наші дні. Вперше ідейна та сюжетна основа біблійної оповіді була змінена Дж. Байроном у містерії "Каїн" (1821), де первородний син Адама та Єви зображується не як ворог роду людського, а навпаки – як шукач знань, які здатні вказати шлях до щастя і добра.

"Каїн" – це містерія в п'яти актах, у ній вісім діючих осіб: Адам, Каїн, Авель, Ангел Господній, Люцифер, Єва, Ада, Села. Всі персонажі – біблійні, основна дія відбувається на землі, після вигнання перших людей з раю. Канонічна історія Каїна та Авеля дуже лаконічна. Суть християнського переказу – смирення; головний гріх Каїна – гордіня, вина його незаперечна. Байрон ж дає зовсім інше бачення цього сюжету.

Містерія захоплює грандіозністю масштабів, універсальністю у постановці проблеми добра і зла та провини за те, що воно існує на землі і рід людський опинився у скверні, титанізмом істинно прометеївського характеру головного героя, його новаторською парадоксальною трактовкою. Біблійний Каїн – перший убивця на землі, що несе на чолі страшну печать свого злочину, бо підняв руку на єдинокровного брата, – в містерії Байрона людина, сповнена найглибшого співчуття і жалості до людей за їх страждання у земній юдолі, на які їх прирік небесний владика.

Каїн тяготиться своїм існуванням, він дорікає своїх батьків у тому, що вони не скуштували від дерева життя, яке дозволило б їм не перейматися страхом смерті. У ньому немає і частки того смирення, яке притаманне Адаму, Єві і іншим їх дітям. Більш глибоко, ніж інші другорядні герої у містерії розкритий образ Ади – дружини Каїна. Вона – втілення лагідності, нескінченної любові і відданості.

За сценою молитви слід монолог Каїна, в якому той висловлює своє обурення світоустрій, сумнівається в щасті Всевишнього. Читач розуміє, що ці питання хвилюють героя вже давно, що це плоди довгих і гірких роздумів і спостережень. Саме в цей момент сумніву з'являється постать Люцифера. В описі його зовнішності відчувається спадкоємність від мільтонівського сатани, він дуже далекий від християнської трактування цього образу.

Між Каїном і Люцифером починається розмова, у ході якої Дух підводить героя до тих висновків, які давно вже визривали в його свідомості. У його інтерпретації людина з марнославства несе провину за своє гріхопадіння на злого духа, більше того він заявляє, що "тварина його лише розбудила в тих, з ким говорив мову її підступний". Тут – той же мотив відповідальності людини за власні діяння, про яке нам нагадують передмова та епіграф.

У першій бесіді Каїна та Люцифера є кілька ключових моментів, які розкривають суть містерії і образи героїв. Байрон вкладає в уста Духа такі речі та зображує його таким чином, що цей герой вселяє читачеві мимовільну симпатію в контексті твору. Люцифер говорить Каїну про те, що він піклується про людей більше ніж Бог, і піднімає тему смерті. Єдиний спосіб для героя перемоти свій страх перед ще невідомим людству явищем – це пізнати, що таке смерть. Люцифер, підштовхує його до цього висновку, приводячи в приклад себе. Каїн, що бачить тепер в Дусі свого однодумця і майже союзника просить Люцифера наставити його, на що той, у своїй сатанинській гордині вимагає, щоб він упав і поклонився йому, як владичі. Тут якраз і проявляється характер Каїна, гординя якого лише трохи поступається Люциферу. Ангел відступник погоджується відкрити Каїнові таємницю його існування і вимагає, щоб той ішов за ним. У цей момент з'являється третя особа – антипод Каїна та Люцифера – Ада, найскладніший після Каїна образ у містерії. Бесіда тепер йде фактично між нею і Духом, і це – кульмінація першого акту.

Другий акт "Каїна", кульмінаційний для твору і вражає уяву читача глибиною і вселенським масштабом, відкриває перед нами політ Каїна та Люцифера в Безодні простору, а в другій сцені – їх подорож по Царства смерті. Люцифер показує Каїну неймовірно безліч світів, що рухаються в просторі, підводить його до розуміння відносності всього суцього і усвідомлення нікчемності не тільки людини, але навіть і всієї Землі в порівнянні з Всесвітом. Всю свою подальшу аргументацію Люцифер будує на контрастах: смерть-безсмертя, нікчемність людини – велич всесвіту, тиран Адонай і він сам, безсмертя духу і неминучість страждань.

У третьому акті "Каїна" ми бачимо, що іскра ненависті, запалена в ньому Люцифером, розгорілася сильніше, тепер він вже відкрито говорить, що йому нема за що бути вдячним Богу, немає в чому каятися перед ним. У цей момент з'являється Авель, чий образ до цього фактично не був розкритий. Та автор і не прагнути зробити цього героя глибоким, він – лише один з численних антиподів Каїна. З якоїсь причини благочестивий Авель не викликає такої симпатії чи інтересу, який викликають у цій трагедії Люцифер і Каїн. Для англійської літератури взагалі характерна деяка поетизація зла і заколоту. Від Мільтона до Уайлда ця тенденція чітко простежується.

Каїн відкрито відмовляється визнати Бога всеблагим, майже з насмішкою звертається до Нього, закликаючи разити смертного, якщо той здається поганим, адже людина у повній владі Творця. У цьому монолозі зливаються воедино безвихідь, гординя, протест проти тиранії і нереалізована прагнення змінити світ на краще. Останньою краплею для Каїна стає те, що Єгова відкидає його хист і, в черговий раз являє прихильність смиренному Авелю.

Авель не дозволяє братаві зруйнувати вівтар, ризикуючи розлучитися з життям. Після цього і відбувається страшний гріх, перше на землі вбивство. Байрон психологічно дуже вірно описує стан вбивці, пізніє каяття. Вся сім'я збирається над тілом нещасного, це ще один елемент циклічності композиції – в першому акті вони спільно підносили хвали Всевишньому, і лише Каїн був осторонь. Тепер він знову відділений від них, всі, крім Ади відвертаються від нього.

Герой приречений на вічні мандри, він проклятий власною матір'ю, "прокляттям вічним змія". А "прокляття вічне змія" в контексті цієї драми – знання. Безвихідний трагізм містерії Байрона в тому і полягає, що, прославляючи повстання проти гноблення, поет водночас розкриває і моральну двозначність, якої не можуть уникнути ті, хто вступає з ним у боротьбу.

У містерії "Каїн" Байрон досяг найбільшого універсалізму своїх ідей, застосування їх до всього людства. Як і біблійна притча про Каїна й Авеля, байронівський "Каїн" змушує читача замислитися про речі, про які є принципово важливими для нього – про його місце в мінливому світі, про його особисту відповідальність за своє майбутнє і майбутнє нащадків, про велику силу людського розуму, що дозволяє йому піднятися над дійсністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байрон Дж. Г. Каїн // Байрон Дж. Г. Мазепа: Поема // Дж. Г. Байрон; пер. з англ. передм. Наталі Жлуктенко. – Харків: Фоліо, 2005. – С. 290–378.
2. Гуляев Н. А. Теория литературы / Гуляев Н. А. – М.: Высшая школа, 1977. – 345 с.
3. Афоніна О. Післямова // Байрон Дж.Г. Вибране. – М: Правда, 1986 – С. 417–445.
4. Дьяконова Н. Я. Байрон у роки вигнання. / Н. Я. Дьяконова. – М: Правда, 1974 – 192 с.
5. Дьяконова Н. Я. Лірична поезія Байрона. / Н. Я. Дьяконова. – М: Правда, 1978 – 166 с.

Гафіяк А. М., Гагіна Я.

(НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
Науковий лицей №3 Полтавської міської ради)

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Гафіяк А. М.

МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕФЕКТИВНІЙ МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Навички міжкультурного спілкування – це навички, необхідні для спілкування або обміну інформацією з людьми інших культур та соціальних груп. Хоча навички мови можуть бути важливою частиною міжкультурного спілкування, вони є далеко не єдиною вимогою. Міжкультурне спілкування також вимагає розуміння того, що різні культури мають різні звичаї, стандарти, соціальні межі та навіть мислення. Важливого значення набувають засоби інформаційно-комунікаційних технологій, що допомагають ефективній міжкультурній комунікації. Вперше термін "комунікація" утвердився в дослідженнях, що примикають до таких наук, як кібернетика, інформатика, психологія, соціологія та ін. Витоки інтересу до вивчення комунікації як самостійної науки пов'язані з розвитком кібернетики, математичної теорії комунікації та електронних систем зв'язку. Саме тому, неможливо не усвідомити взаємозв'язок розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх вплив на процес міжкультурного спілкування. Новий імпульс наукового інтересу до проблеми комунікації відноситься до середини ХХ ст., коли на стику інтересу до вивчення комунікації і культури виник новий науковий напрям.

Прагнення до міжкультурного спілкування впливає внаслідок міркувань, що спілкування краще, якщо воно конструктивне, і не страждає від непорозумінь. Ефективна міжкультурна комунікація є життєво необхідними навичками для всіх, хто працює в різних країнах чи континентах, включаючи тих, хто працює в транснаціональних компаніях як у своїй країні, так і за кордоном. Тому слід зауважити, що це можливо здійснити, використовуючи сучасне прикладне програмне забезпечення, що постійно розвивається і вдосконалюється. Ключовими галузями знань для тих, хто хоче покращити свою міжкультурну комунікацію, є наступні: деякі знання про культуру, організації та установи, історію та загальний спосіб життя різних спільнот та націй; визнання того, що ці аспекти впливають на норми поведінки; розуміння того, як культура може вплинути на спілкування та мову; деяке розуміння конвенцій, які можуть регулювати поведінку в певних конкретних міжкультурних середовищах; розуміння того факту, що усвідомлення власних вірувань та цінностей інших людей можуть зіткнутися; чутливість до культурних стереотипів, які можуть впливати на міжкультурну комунікацію та заважати їй.

Аналізуючи теорії міжкультурної комунікації, слід розглянути наступні підходи: соціально-науковий підхід, модель якого фокусується на спостереженні за поведінкою людини з однієї культури, для описання та порівняння її з іншими культурами (вивчає способи, яким люди коригують своє спілкування з іншими в різних ситуаціях, залежно від того, з ким вони розмовляють); інтерпретаційний підхід, при якому теорія фокусується на накопиченні знань про культуру за допомогою спілкування у формі спільних історій,